

1

BENVINGUTS A LA BIBLIO(R)EVOLUCIÓ!

INTRODUCCIÓ

Des de fa un temps, són molts els centres, els professionals i les institucions culturals i educatives que estan vivint una revolució. Una revolució que sovint es sent de manera urgent i imparabile i que, al mateix temps, necessita aturar-se per poder pensar i preguntar-se: què estem fent? Quins són els reptes i les necessitats del nostre centre?: la personalització dels aprenentatges? La integració de les alfabetitzacions múltiples? L'equitat i la cohesió social? El treball per projectes?...

Són molts els reptes que se'ns plantegen i moltes les oportunitats que s'obren, en un moment que qüestiona els paradigmes que regien el nostre fer i que s'obre a nous possibles. Nous possibles que comencen a transformar les formes d'organització dels nostres centres, que obren aliances amb agents de l'entorn, que canvien el rol del docent, la concepció d'allò que significa aprendre, el lloc que ocupen les famílies... I un llarg etcètera.

I és en aquest context de revolució i evolució ple de reptes, de preguntes i d'oportunitats que neix la biblio(r)evolució. Una biblio(r)evolució que busca integrar la biblioteca escolar com un agent revolució individual, col·lectiva i educativa. Una biblio(r)evolució que us convida a impulsar un debat profund, transversal, participatiu i compartit sobre els possibles nous usos i models de la biblioteca escolar. Una biblio(r)evolució que vol esdevenir un moviment que impulsi i visibilitzi el potencial de la biblioteca escolar com un servei actiu, aliat del canvi i la innovació educativa.

No es tracta de canviar o innovar perquè sí, ni perquè toca. Estem convençudes de la importància de la biblioteca escolar com espai simbòlic i com agent al servei de les necessitats i horitzons dels centres per garantir, entre d'altres, un entorn lector als qui no van néixer envoltats de llibres, per proveir de referents diversos a tota la comunitat educativa, sigui quin sigui el seu context sociocultural, per formar una ciutadania culta, lliure i crítica amb independència de la seva condició social.

Esperem que aquest repte us resulti tan inspirador com a nosaltres i que, totes plegades, fem de la biblio(r)evolució un procés de reflexió, on compartir, des de les experteses i els dubtes, des de les mirades més centrades i les més marginals, des de les certeses i els possibles, un camí ple de petits projectes que posi les bases per a nous usos i models de la biblioteca escolar. Pensant no tant en les biblioteques del futur sinó en aquelles que tenen un futur perquè formen part activa de la vida de cadascun dels nostres centres.

Esteu preparades? **Benvingudes a la biblio(r)evolució!**

BUFEN VENTS DE CANVI

El món viu immers en un canvi profund, ràpid i continu i el sistema educatiu no està al marge d'aquest procés global. La tercera primavera pedagògica que descriu Carbonell³ sacseja amb força el sistema, fent aflorar noves necessitats i fórmules organitzatives i desdibuixant fronteres que abans semblaven inamovibles:

- Moltes escoles busquen construir projectes propis, més o menys disruptius, en funció de diferents paràmetres i a l'esguard de programes i projectes d'innovació promoguts per una amalgama d'entitats de naturalesa molt diversa.
- Hi ha centres que aposten per trencar amb la divisió per nivells i per matèries i s'imposa el treball per projectes i competències, etc. Com assegura Durban⁴ "La base de la innovación educativa en este momento ya no se focaliza en el uso de las herramientas y recursos digitales sino en los cambios metodológicos y en la transformación de la organización escolar. [...] La escuela necesita un modelo organizativo que contemple la docencia compartida y el trabajo interdisciplinar, grupos docentes que trabajan desde distintas disciplinas pero no desde contenedores estancos, o parcelas curriculares, sino a partir de establecer proyectos de aula o de etapa compartidos".
- Els docents avancen cap a un rol proper al del mentor, tutor o acompanyant. S'abandona progressivament el llibre de text com a base dels aprenentatges i es posa l'èmfasi en l'aprenentatge rellevant i amb sentit i en les competències, per damunt dels continguts clàssics. L'alumnat guanya un protagonisme actiu. I les seves preguntes o els reptes proposats pel professorat es comencen a situar a l'inici dels projectes.

³CARBONELL, Jaume (2016). "Les tres primaveres pedagògiques" a *El Diari de l'Educació*: <http://diarieducacio.cat/les-tres-primaveres-pedagogiques/>

⁴DURBAN, Glòria (2017). "La biblioteca y el cambio educativo: un binomio irresistible. Actualizando el modelo de implementación de las bibliotecas escolares." a *Bibliotecaescolar.info*:

PER QUÈ... LA BIBLIOTECA ESCOLAR?**PERQUÈ**

les transformacions actuals en el marc de la comunitat educativa estan generant noves necessitats a les quals la biblioteca pot respondre, posicionant-se com un **agent catalitzador del canvi i la millora educativa:**

- la personalització dels aprenentatges
- la integració de les alfabetitzacions múltiples
- el treball per projectes
- la participació activa de l'alumnat en la construcció del coneixement
- l'accés a continguts de qualitat per al desenvolupament d'habilitats i competències
- el desenvolupament de curiositats intel·lectuals i hàbits de recerca
- la pràctica del pensament crític i creatiu
- la formació literària, la creació d'ambients lectors i nous models d'aprenentatge de la lectoescriptura
- l'accés a la cultura digital
- la necessitat d'espais i propostes per a l'aprofundiment
- el treball transversal i la docència col·lectiva i compartida
- la connexió amb l'entorn, la projecció i socialització dels aprenentatges
- l'equitat i la cohesió social.

1

BLOC 1:**BENVINGUTS A LA BIBLIO(R)EVOLUCIÓ!****PERQUÈ**

les possibilitats de la biblioteca escolar són infinites a l'hora de donar suport al professorat, apoderar a les famílies del centre i contribuir a una educació integral i significativa d'un alumnat amb interessos i necessitats diverses.

PERQUÈ

una revolució educativa que compti amb models diversos però actius i integrats de biblioteca escolar és una revolució que connecta els alumnes amb el patrimoni cultural i científic que els explica i ens explica. És una revolució que estimula la dimensió social i comunitària del centre. És una revolució que facilita l'aprenentatge personalitzat i desenvolupament individual, més enllà de les temàtiques que l'aula o el currículum proposi en cada moment. És una revolució que estimula intel·lectualment a tota la comunicat educativa. I és, en definitiva, una revolució que té la possibilitat d'anar molt més lluny.

PERQUÈ

una **revolució educativa** que compti amb les biblioteques escolars serà, sens dubte, una revolució **més inclusiva i més profunda**.

Però per tal que la biblioteca escolar pugui assumir aquests reptes és indispensable disposar d'oportunitats per aturar-se, reimaginar-la i construir nous models de futur. És per això que aquesta Crida té clar que el debat no és sobre quin és el futur de les biblioteques escolars, **sinó discutir, reflexionar i imaginar quines són les biblioteques escolars que tenen futur, partint de les realitats de cadascun dels centres.**

PERÒ, SOBRE QUÈ PARLEM QUAN PARLEM DE BIBLIOTECA ESCOLAR?

En aquest procés de reimaginar la biblioteca escolar, sovint emergeixen models diversos i molts dubtes. Com podem avançar cap a la construcció de nous usos de biblioteca escolar, sense oblidar-nos de quina és la seva essència?

Una sala plena de llibres més o menys organitzats és una biblioteca? Depèn. Podem considerar que el conjunt de racons de lectura que tenim a les aules són la nostra biblioteca? Depèn. Un programa d'activitats i accions d'animació a la lectura és un projecte de biblioteca? Depèn.

Però de què depèn? De què depèn que una biblioteca puguem considerar-la una biblioteca? Aquest conjunt de qüestions que són aparentment tan simples, amaguen en el seu sí algunes consideracions que ens semblen importants per avançar.

Maria Bohigas (2017), en un article publicat al web de l'Associació de Mestres Rosa Sensat ja assenyalava: "Una biblioteca necessita dues coses sense les quals caldrà canviar-ne el nom: un fons de llibres nodrit per les diverses disciplines intel·lectuals i no subjecte a la immediatesa sinó a la perspectiva del temps, i un personal capaç de guiar els usuaris en la seva exploració de la cultura escrita". Aquesta consideració implica pensar en dos eixos bàsics a l'hora de

pensar en què pot ser una biblioteca escolar. La **col·lecció**, que ha de ser fruit d'una selecció pensada i elaborada en base a uns criteris determinats, per tal que respongui a les necessitats intel·lectuals i d'imaginació dels infants i la comunitat escolar a qui va dirigida; i una tasca de **mediació**, que implica una organització de la col·lecció en l'espai (pensada en base a la mobilització del fons), però també una planificació prèvia de tot un seguit **d'activitats i projectes per dinamitzar la col·lecció, al servei dels objectius educatius i de centre**. L'existència o l'absència d'aquests dos eixos comporta l'existència o absència d'allò que podríem descriure, de forma mínima, com a biblioteca escolar.

En aquest sentit, la importància doncs, no rau tant en les dimensions de la col·lecció o de l'espai on aquesta està disposada. Pot existir una biblioteca escolar en centres que no comptin amb l'espai físic d'una biblioteca central, però sí amb una col·lecció repartida entre les aules i a altres racons del centre, sempre i quan aquesta col·lecció hagi estat pensada a nivell global de centre, estigui organitzada i compti amb un pla de mediació i circulació. I pot donar-se el cas que centres que comptin amb l'espai de biblioteca escolar, disposin només d'una col·lecció obsoleta, desconnectada del treball de les aules i sense cap pla de mediació que sigui, en realitat, no una biblioteca sinó un petit cementiri de llibres mig oblidats.

Una biblioteca escolar...

és **una col·lecció** de recursos en moviment

que es configura
s'organitza
es distribueix
es gestiona
es dinamitza
i s'ofereix

amb l'objectiu de respondre a les necessitats i horitzons del centre i al desenvolupament de la seva comunitat educativa.

I el **conjunt d'accions** que desenvolupa amb aquestes finalitats és l'essència del seu servei.

Qualsevol **projecte biblio(r)evolucionari** hauria de tenir en compte, doncs, la concepció de la biblioteca escolar com:

- un servei actiu, orientat al desenvolupament individual i col·lectiu de tota la comunitat educativa,
- integrat a la dinàmica quotidiana del centre,
- que s'articula a partir d'una col·lecció o un fons viu i construït en base a uns criteris en revisió constant,
- i que pot oferir-se des d'un espai propi anomenat biblioteca, estar distribuït per les aules i altres racons del centre, o combinar les dues possibilitats.

1

BLOC 1:

BENVINGUTS A LA BIBLIO(R)EVOLUCIÓ!

PER QUÈ CENTRAR-NOS EN ELS USOS DE LA BIBLIOTECA ESCOLAR?

Perquè estem convençudes que crear de forma col·lectiva nous usos, pràctiques i models de biblioteca escolar és la forma més ràpida i profunda d'arribar a l'alumnat, al personal docent i a les famílies, de transformar la realitat de l'escola, i d'articular i visibilitzar, des de la pràctica, un model de biblioteca escolar nou, al servei de les necessitats i els horitzons de cada centre.

Perquè la biblio(r)evolució entén la biblioteca escolar no només com un espai físic amb una col·lecció de documents, sinó com **un espai simbòlic i com un servei actiu, aliat del canvi i la innovació educativa**, que pot esdevenir:

AGENT DE **REVOLUCIÓ EDUCATIVA**

AGENT D'**EQUITAT, PARTICIPACIÓ I COHESIÓ DE LA COMUNITAT EDUCATIVA**

AGENT **DINAMITZADOR CULTURAL** DEL CENTRE

LABORATORI PER PROMOURE I LIDERAR UN CENTRE LECTOR

AGENT **D'IMPULS I PARTICIPACIÓ ACTIVA A LA CULTURA DIGITAL**

PER QUI VULGUI SABER-NE MÉS...

Si voleu anar més enllà, a continuació llistem algunes referències de documents o articles que creiem poden ser del vostre interès. Cadascun dels documents va precedit d'una petita explicació que dóna pistes sobre el seu contingut.

Són molts els que consideren que la presència d'una biblioteca viva i activa pot suposar una revolució de les formes d'aprendre i viure l'escola. La biblioteca escolar és, de fet, un recurs educatiu reconegut i reivindicat per organismes de prestigi internacional com la IFLA o la UNESCO a través de documents tan importants com el Manifest o les Directrius:

Manifest de la UNESCO per a les biblioteques escolars (1999)

Disponible a: http://www.cobdc.org/publica/manifestos/manifest_esc.html [Consulta: 21/01/2018].

Directrius IFLA/UNESCO per a la biblioteca escolar (2002)

Disponibles a: <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-guidelines/school-library-guidelines-ca.pdf> [Consulta: 21/01/2018].

IFLA School Libraries Guidelines, 2nd ed. (2015)

Disponibles a: <https://www.ifla.org/publications/node/9512?og=52> [Consulta: 21/01/2018].

Departament d'Ensenyament (2013). *Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de Catalunya*.

Disponibles a: http://www.cobdc.org/publica/directrius/biblio_centres.pdf [Consulta: 21/01/2018].

En aquest mateix sentit, algunes de les recerques internacionals més agosarades, com la de Williams, Wavell i Morrison (2013), que creua les dades de models d'arreu del món tant diversos com Canadà, Escòcia, Anglaterra, Holanda, Noruega, Nigèria, Uganda, Hong Kong o Pakistan, identifiquen els factors més decisius per tal que la biblioteca escolar pugui desplegar el seu potencial i incidir de forma significativa sobre el rendiment acadèmic dels estudiants:

WILLIAMS, Dorothy; WAVELL, Caroline, and MORRISON, Katie (2013). *Impact of school libraries on learning: critical review of evidence to inform the Scottish education community*. Aberdeen: Robert Gordon University, Institute for Management, Governance & Society (IMaGeS).

Disponible a: <https://openair.rgu.ac.uk/bitstream/handle/10059/1093/Williams%20Impact%20of%20school%20libraries%20on%20learning%20SLIC.pdf?sequence=4> [Consulta: 21/01/2018].

Per centrar la mirada en el nostre context i analitzar l'evolució de les nostres biblioteques escolars, en els darrers anys l'article "Bibliotecas escolares, a pie de página" d'Inés Miret i Mònica Baró pot ser un bon punt de partida.

MIRET, Inés; BARÓ, Mònica (2017). "La biblioteca escolar, a pie de página" a *La lectura en España: Informe 2017*. Madrid: Federación de Gremios de Editores. Disponible a: http://www.fge.es/lalectura/docs/Miret_y_Baro_127-138.pdf [Consulta: 21/01/2018].

Ara bé, com podem desenvolupar una biblioteca escolar en base a un model que li permeti desplegar tot el seu potencial? Sovint la complexitat organitzativa dels centres, les dinàmiques de treball establertes des de fa temps, i la manca de reflexió sobre l'impacte que el centre espera que tingui la biblioteca escolar en limiten el seu potencial. L'especialista Glòria Durban comparteix nombroses reflexions sobre aquestes i d'altres qüestions als seus articles:

DURBAN, Glòria (2017). "Cruzando caminos entre necesidades y potencialidades (utilidades). Mirando la biblioteca escolar des de dentro de la escuela." *Bibliotecaescolar.info*, 14 de mayo. Disponible a: <http://bibliotecaescolarinfo.blogspot.com.es/2017/05/cruzando-caminos-entre-necesidades-y.html> [Consulta: 21/01/2018].

Amb el desig de proporcionar als centres educatius unes pautes de diagnosi de les seves biblioteques, que els permetin conèixer les seves fortaleses i debilitats, així com ajudar-los a enriquir allò que ja fan, va néixer una de les eines més completes d'avaluació de la biblioteca escolar:

MIRET, Inés; BARÓ, Mónica; MAÑÀ, Teresa; VELLÓSILLO, Inmaculada (2011). *Bibliotecas escolares entre interrogants?: Eina d'autoevaluació: Preguntes i indicadors per millorar la biblioteca*. Madrid: Ministerio de Educación y Fundación Germán Sánchez Ruipérez. Disponible a: <https://sede.educacion.gob.es/publiventa/d/15133/19/0> [Consulta: 21/01/2018].

Atès que aquesta no és una bibliografia exhaustiva sobre l'àmbit de biblioteques escolars per a més informació i accés a recursos i materials de referència podeu consultar el web del programa **Puntedu** del Departament d'Ensenyament: